

ALEXANDRE

Trouw

Expositie

Deze eigenwijze kunstenares van 98 heeft plotseling succes

Tegen alle trends in bleef de Amerikaanse Lois Dodd haar alledaagse omgeving schilderen. En nu is er, op haar 98ste, erkenning. Internationaal zelfs, met een overzicht in Kunstmuseum Den Haag.

Harmen van Dijk 27 oktober 2025, 13:59

Lois Dodd is 98 en schildert nog steeds. Dat doet de Amerikaanse al haar hele leven, maar pas de laatste jaren gooit ze er hoge ogen mee. In Kunstmuseum Den Haag is een overzichtstentoonstelling te zien, de eerste ooit in Europa.

Zo'n honderd werken hangen er. Het zijn alledaagse observaties: bomen in een bos, ramen met uitzicht, een geopende deur aan het einde van een gang, lakens aan een waslijn, bloemen in een tuin. Slechts zelden is er een mens te zien. Het is opvallend hoe consistent haar werk is, het is lastig om te zien of iets in 1972 of in 2014 gemaakt is.

De heldere kleuren lijken haast licht te geven. Dodd schildert met dunne lagen verf, legt ze uit in een film die in het museum te zien is. "Het witte canvas reflecteert veel licht in de kleuren. Mijn handschrift is krabbelig en dun", zegt ze met een innemende nuchterheid. Voor een bijna honderdjarige oogt ze verbluffend vitaal en bij de tijd met haar artistiek-warrige grijze haardos.

ALEXANDRE

Afsnijdingen van het beeld

Dodd schildert wat ze ziet, zegt ze. “Ik kan nooit iets uit mijn hoofd maken.” Het belangrijkste zijn de afsnijdingen van het beeld. “Waar zitten de randen, hoe frame ik het?”

Daarmee weet ze schijnbaar onbelangrijke, willekeurige beelden bijzonder te maken. De eindeloze reeks ramen blijft boeien. De ene keer biedt het venster een blik op de buitenwereld, dan weer kijk je naar binnen. Of je ziet de buitenwereld die weerspiegeld wordt in het raam. Een raam dat open staat, of waarvan het glas gebroken is. Of het licht dat door een raam op een blinde muur valt, waardoor je alleen de reflectie en de schaduwen ziet.

Toen ze in de jaren vijftig van de New Yorkse kunstopleiding Cooper Union kwam, was haar realistische stijl bepaald niet in de mode.

Dodd speelde eindeloos met alle mogelijkheden, waarbij de vensterbank, het kozijn en de muur om het raam steeds op onverwachte plaatsen worden afgesneden, wegvallen of juist zichtbaar blijven. Over de diepere bedoeling van haar werk filosofeert ze niet. Dat laat ze over aan de kunstkenners die zich inmiddels gretig op haar oeuvre hebben gestort.

Er is een inhaalslag gaande

Haar late erkenning zal er zeker mee te maken hebben dat ze een vrouw is. Ook in de tweede helft van de vorige eeuw raakten zij nog vaak ondergesneeuwd naast hun mannelijke collega's. Momenteel is er een inhaalslag gaande. Drie jaar geleden bracht het Van Gogh Museum het werk van de toen 87-jarige Amerikaanse Etel Adnan onder de aandacht. Maar het was niet alleen Dodds sekse die een doorbraak in de kunstwereld in de weg stond.

ALEXANDRE

Dat ze de dagelijkse werkelijkheid schildert en nuchter is over diepere bedoelingen is waarschijnlijk ook een oorzaak. Toen ze in de jaren vijftig van de New Yorkse kunstopleiding Cooper Union kwam, was haar realistische stijl bepaald niet in de mode. Grappig genoeg verkeerde Dodd wel degelijk in de kringen waar abstract expressionisme, pop art en conceptuele kunst de boventoon voerden. Ze was in 1952 zelfs een van de oprichters van de Tanager Gallery, een vernieuwende expositieruimte die door kunstenaars zelf werd gerund. Die zat in 10th Street in New York, het epicentrum van de kunstwereld.

Dodd kende er iedereen, ze herinnert zich hoe Willem De Kooning regelmatig dronken werd in de bar onder Tanager Gallery. Maar ze koos haar eigen stijl. In haar New Yorkse atelier schilderde ze, eigenwijs tegen de tijdgeest in, uitsneden van de werkelijkheid.

Ook in de natuur zocht ze niet naar grootse vergezichten. Het bos vlakbij haar huis was in haar ogen iedere keer weer verrassend.

Haar bewegingsvrijheid was beperkt

Hoewel ze nauw betrokken was bij de kunstscene, kon ze nooit helemaal los gaan. In 1952 was ze moeder geworden en de vader van zoontje Eli was nog voor de geboorte vertrokken. Of liever, ze had hem weggestuurd. Eli ging mee naar haar atelier waar hij kon spelen. Dat kan haar keuze voor onderwerpen natuurlijk mede bepaald hebben, haar bewegingsvrijheid was beperkt en dus schilderde ze het uitzicht, of het interieur. Maar zelf wil ze niet al te veel nadruk leggen op haar leven als alleenstaande moeder.

Ze raakte goed bevriend met schilder Alex Katz, een leeftijdgenoot van wie twee jaar geleden nog een grote overzichtstentoonstelling in museum Voorlinden te zien was. Hij maakt ook realistische

ALEXANDRE

schilderijen. Met hem en zijn vrouw kocht ze in 1954 een huis buiten de stad, in Maine. Met Katz ging ze in de buitenlucht schilderen. Tien jaar later kocht ze vlak bij haar eigen woning, een romantisch houten huis waar ze nog steeds de zomers doorbrengt. De natuur werd een belangrijk thema in haar werk. Maar ook hier zocht ze niet naar grootse vergezichten. Het bos vlakbij haar huis was in haar ogen iedere keer weer verrassend. De kleuren veranderden met de seizoenen en het licht viel geen dag hetzelfde door de bomen.

Ramen werken als een soort rasters

Ze ging ook bloemen schilderen, ook al realiseerde ze zich dat het stempel 'bloemenschilderes' haar reputatie wellicht geen goed zou doen.

Dodd kon zich haar eigenzinnige keuzes als kunstenaar veroorloven omdat ze vanaf 1971 kunstdocent werd aan het Brooklyn College. Ze hoefde niet te leven van haar schilderijen, maar ze werkte wel gestaag door aan haar oeuvre.

De abstractie, die haar naar eigen zeggen 'door niemand was aangeleerd', fascineerde haar wel. Ze was een groot bewonderaar van Piet Mondriaan. Als je wilt, zijn er ook wel overeenkomsten te zien in hun werk. De glasroedes in de ramen werken als een soort rasters die het beeld opdelen. En de lakens aan de waslijn, waarvan ze er vele schilderde, steken als bijna abstracte kleurvlakken af tegen het bos erachter. Maar de overeenkomsten zijn sterker met het eerdere werk van Mondriaan, dat nog figuratief is.

Haar schilderij waarin grillige stammen en takken schaduwen werpen in het maanlicht sluit naadloos aan bij de tekeningen en schilderijen die Mondriaan en Van Heemskerck maakten

ALEXANDRE

Grillige stammen en takken

Het zal toeval zijn, maar elders in het Kunstmuseum is een tentoonstelling gewijd aan een andere vrouw die zich sterk verwant voelde met Mondriaan. De Nederlandse Jacoba van Heemskerck was een tijdgenoot van de schilder, ze kende hem goed en hij bezocht haar in haar villa in Zeeland. Ze schilderden ook samen, Van Heemskerck experimenteerde net als Mondriaan met de vormen van bomen. De bomen van Mondriaan zouden ook Dodd inspireren. Haar schilderij waarin grillige stammen en takken schaduwen werpen in het maanlicht sluit naadloos aan bij de tekeningen en schilderijen die Mondriaan en Van Heemskerck maakten, een eeuw eerder.

Tussen alle schilderijen van Dodd waarop de tijd vrij onveranderlijk lijkt te verglijden, vallen een paar doeken uit de toon: daarop slaan de vlammen uit het dak van een wit huis. Even denk je dat het haar eigen woning is, dat het noodlot heeft toegeslagen. Maar er blijkt niets aan de hand te zijn. Dodd zag een brandweeroefening in de buurt, waarbij een verlaten huis daadwerkelijk in de hens werd gezet. Waarom dit beeld haar zo fascineerde dat ze het meerdere keren schilderde, ook dat mag je zelf verzinnen.

Het is een vrij laat schilderij, uit 2007. Vier jaar eerder had kunsthandelaar Phil Alexandre in New York Dodds atelier bezocht en daar doek na doek en paneel na paneel tevoorschijn zien komen. Hij was diep onder de indruk en begon haar werk te verkopen, met groot succes. Vorig jaar werd een schilderij van een raam uit 1971 voor 330.000 euro verkocht, drie keer de richtprijs.

ALEXANDRE

Charmant gebrek aan pretenties

De tijd is blijkbaar rijp voor Dodd, figuratieve kunst is weer in trek. Net op tijd. Zo kan de 98-jarige na een eigengereid leven, waarin ze nooit haar best deed erbij te horen, toch nog even proeven van de roem. Al is ze daar niet echt gevoelig voor, blijkt uit de film waarin ze een charmant gebrek aan pretenties laat zien. Van haar zul je het antwoord niet krijgen, maar als je je toch afvraagt wat de diepere bedoeling van haar werk is: herken de schoonheid van het alledaagse in je directe omgeving. Je moet het alleen wel op de goede manier inlijsten.

Lois Dodd: Framing the Ephemeral, t/m 6 april, Kunstmuseum Den Haag